

GONDOLATOK A JOGERŐ SAJÁTOSSÁGAI ÉS A CSOORTPER TEKINTETÉBEN

GYIMESI TAMÁS FERENC
doktorandusz (PPKE JÁK)

1. Bevezetés

Tanulmányomban szeretném bemutatni a közérdekű igényérvényesítést, valamint a csoportos perlés egyes modelljeit, amelyek segítségével a jogerő vonatkozásában olyan jogpolitikai célokra, kérdésekre szeretnék rámutatni, rávilágítani, amelyek vizsgálat tárgyát képezhetik akár a jelenleg is folyó polgári perrendtartás kodifikációja során. A csoportperek és a jogerő vonatkozásában a jogpolitikai kérdések, megoldások száma végtelen, hiszen a csoportperek esetében a jogerő személyi, tárgyi hatálya és maga res iudicata mint egész szinte tetszőlegesen vándorolhat, alakulhat. Így a „gondolatokkal való játék” és a megoldások száma ‘végtelen’. A csoportos perlés jogirodalmát tekintve elmondható az, hogy hazánkban is ébredezni látszik az ez irányú jogi gondolkodás és a jogirodalom. E téren nem lehet elmenni Nagy Csongor István összehasonlító jogi munkái mellett, amelyet az egyes modellek bemutatása során jelen tanulmányomban is követni fogok. Az egyes modellek vonatkozásában nem másról beszélek, mint az amerikai csoportper (class action), az európai opt-in megoldáson alapuló csoportos pertársaság modell, valamint a közérdekű per, amelyet szintén általában Európában alkalmaznak. A csoportperek vonatkozásában, az egyes modellek bemutatása során elsősorban azon jogi megoldásokra fókuszálok, amelyek a jogerő szempontjából relevánsak lehetnek.

2. A csoportos igényérvényesítésről általában

A római jogban meghatározott büntető kereseteket csak a jogsérelmet szenvedettek indíthattak meg, emellett egyéb keresetek megindítását a közérdekvédelmében bárki kezdeményezhetett. Ezt nevezték *actiones populares*-nak, közérdekű keresetnek.¹ Miczán Péter a közérdekű és a csoportos igényérvényesítést egymással szembeállítva arra a következtetésre jut, hogy „az utóbbi az előbbi részhalmaza”.² A továbbiakban fontosnak tartom tanulmányom és a jogpolitikai kérdések felvetése szempontjából az amerikai csoportper (*class action*) és az Európában elterjedt opt-in rendszer rövid bemutatást. Nagy Csongor István a csoportos igényérvényesítést (vagy más néven csoportos perlést) munkájában akképpen határozza meg, hogy azon azt a helyzetet értjük, amikor „egy nagyszámú csoport tagjainak követeléseit ítélik meg egy eljárásban, amelyben a csoportot állami szerv, társadalmi szervezet vagy a csoport reprezentatív tagjai képviselik, és amelyhez a csoport tagjai hozzá kell járuljanak vagy kifejezetten, vagy azzal, hogy a csoportper megindítása során kiadott felhívás, illetve tájékoztatás ellen nem emelnek kifogást, illetve nem lépnek ki a csoportból.” Ezen felül Nagy Csongor István hozzá teszi azt, hogy előfordulhat olyan eset is, amikor a csoport tagjai számára nincs lehetőség arra, hogy az érdekükben vagy nevükben megindított eljárásból kilépjenek. A csoportban való részvétel jellege alapján – alapvetően két rendszert különböztethetünk meg egymástól – az opt-in és az opt-out rendszert. Az opt-in rendszer lényege, hogy a csoport tagjának hozzá kell járulnia a perhez, kifejezetten meg kell hatalmaznia a pert megindító személyt ahhoz, hogy a pert lezáró érdemi határozat vagy egyezség hatálya rá is kiterjedjen, illetve rá vonatkozóan jogosultságokat vagy kötelezettségeket állapítson meg. Az opt-out rendszerben ezzel szemben a pert engedélyező bírósági végzéssel a csoport összes tagja a per és az eljárást befejező határozat hatálya alá kerül. Mindemellett azonban a tagnak lehetősége van arra, hogy kilépjen a csoportból, ha erre irányuló és ilyen tartalmú nyilatkozatot tesz. Az opt-out rendszerekben tehát a tag az eljárás megkezdését követően vagy meghatározott időn belül, vagy egészen az ítélelőhatalig bármikor kiléphet a csoportból.³

¹ FÖLDI András – HAMZA Gábor: *A római jog története és intézményei*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996. 178.

² MICZÁN Péter: Gondolatok az igényérvényesítési jogról és a közérdekű csoportos képviseletről. *Magyar Jog*, 2012/ 9. 527.

³ NAGY Csongor István: A csoportos igényérvényesítés összehasonlító jogi modelljei – I. rész. Az amerikai *class action*. *A Külgazdaság – Jogi melléklet*, 2010. 9–10. sz. 93–94.

3. A jogerő sajátosságai

Ha a jogerő sajátosságairól szeretnénk beszélni a csoportper tekintetében, akkor olyan dolgokat kell részletesebben szemügyre vennünk – a későbbi csoportperekkel kapcsolatos vizsgálódásaink okán – először is, mint az alaki jogerő, az anyagi jogerő, a jogerő személyi hatálya, valamint a jogerő tárgyi hatálya. Ahhoz azonban, hogy a jogerő előbb említett elemeit vizsgálat tárgyává tegyük, és azok felhasználásával kérdéseket, jogpolitikai kérdéseket tudjunk feltenni, álláspontom szerint az anyagi jogerő törvényi definíciójából és magából a jogerő fogalmából kell kiindulnunk. A jogerős határozat legfontosabb tulajdonságai között a magyar jogirodalom a megtámadhatatlanságot, a véglegességet, a határozat irányadó voltát és a végrehajthatóságot sorolja fel. Ezeken a tulajdonságokon alapul a jogerő fogalma is, amely lényegében a jogerőhatás leírására irányul.⁴

A jogirodalom, mint tudjuk, alaki és anyagi jogerő között tesz különbséget. Bacsó Jenő szerint azonban, nem helyes a jogerőnek az alaki és anyagi megjelölése, mivel arra a gondolatra vezet, hogy a jogerőnek kétféle következménye van, holott a jogerő csak előfeltétele annak, hogy az ítélet fellebbezettel meg nem támadható és előfeltétele annak is, hogy irányadó legyen. Tehát szerinte a jogerő következménye egy és ugyanaz, mert akár azt mondjuk, hogy az ítélet megtámadhatatlan, akár azt, hogy irányadó, mindkét szóval azt fejezzük ki, hogy az ítélet jogerős. Bacsó szerint továbbá azért sem helyes eme megkülönböztetés, mert azt a látszatot kelti, hogy az a magánjog körébe tartozik, holott tisztán perjogi jelenség.⁵ E körben még egy szerző álláspontját tartom fontosnak kiemelni Ó Tomcsányi Móric, aki szerint csak egy jogerő létezik, mégpedig az, amit mi alaki jogerőnek nevezünk, és az anyagi jogerő ennek csak következménye, ugyanakkor az alaki jogerő teljes értékét, csak az anyagi jogerő hatásával nyeri el.⁶

A határozatok alaki jogereje azt jelenti, hogy a határozat rendes perorvoslattal, azaz fellebbezéssel nem támadható meg.⁷ Egyes tudományos nézetek szerint ez az állapot maga a jogerő és minden más, amiről még beszélni szokás,

⁴ KENGYEL Miklós: *Magyar polgári eljárásjog*. Budapest, Osiris Kiadó, 2008. 364.

⁵ BACSÓ Jenő: *Beszédek és dékáni tanévzáró értekezés: újabb széljegyzetek az ítéleti jogerő tanához*. Debrecen, Egyetemi Nyomda, 1936. 10–11.

⁶ TOMCSÁNYI Móric: *Jogerő a közigazgatási jogban*. Budapest, Franklin, 1916. 5–10.

⁷ BAJORY Pál: *Fellebbezés a polgári eljárásban*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1987. 167.

ennek, illetőleg a jogerős határozatnak a hatása.⁸ Az anyagi jogerő fogalmát a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 229. § (1) bekezdése határozza meg, miszerint a keresettel érvényesített jog tárgyában hozott ítélet jogereje kizárja, hogy ugyanabból a tényalapból származó ugyanazon jog iránt ugyanazok a felek – ideértve azok jogutódait is – egymás ellen új keresetet indíthassanak, vagy az ítéletben már elbírált jogot egymással szemben egyébként vitássá tehessék (anyagi jogerő). Farkas a következőképpen határozza meg az anyagi jogerő fogalmát: „anyagi jogerőn azt a jogerőhatást szokták érteni, amely a felekre nézve irányadóvá teszi a jogerős bírósági határozatban foglalt döntést, és amelyhez a továbbiakban a bíróságok kötve vannak.”⁹ A bíró szava pozitív irányadó mérték. A bíró ezen nyilatkozata az utolsó szó egy vitában és ez nem más, mint a res iudicata, ami az ítélet anyagi jogereje.¹⁰ A jogerő alanyi terjedelme azon személyek a körét jelenti, akikre az ítélet anyagi jogereje kiterjed. Ezzel kapcsolatban a Pp. a feleket és a jogutódokat jelöli meg.¹¹

A jogerőhatás az ítélethez csak annyiban fűződik, amennyiben a keresettel érvényesített jog tárgyában hozta a bíróság az ítéletet. A jogerő tárgyi terjedelmének vizsgálatánál lényeges pont az azonosság vizsgálatának kérdése. A Pp. 229. § (1) bekezdése szerint az ítélet jogereje csak ugyanabból a tényalapból származó ugyanazon jog iránti keresetindítást, illetőleg vitássá tételt zárja ki. Az azonos jog meghatározásának problematikája egy igen fontos kérdés. Egy adott perben követelt dolog, szolgáltatás, valamint személyek azonosságát általában nem nehéz megállapítani. Azonban a jog azonosságának megállapításánál felléphetnek nehézségek. Ahhoz, hogy a keresettel érvényesített jognak az ítélt dologgal való azonossága megállapítható legyen, két körülmény vizsgálata szükséges. Mégpedig, hogy ugyanabból a tényalapból származó, ugyanarról a jogról legyen szó. E két tényező esszenciális jellegű, tehát az anyagi jogerő fennállásához és az ítélt dolog megállapításához mindkettőre szükség van.¹²

⁸ FARKAS József: *A jogerő a magyar polgári peres eljárásban*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1976. 22.

⁹ FARKAS i. m. 23.

¹⁰ Hans REICHEL: *Rechtskraft und ungerechtfertigte Bereicherung*. Leipzig, Verlag von Felix Meiner, 1913. 3.

¹¹ GÁTOS György: Határozatok. In: NÉMETH János – KISS Daisy (szerk.): *A polgári perrendtartás magyarázata*. Budapest, Complex Kiadó, 2007. 1271.

¹² FARKAS i. m. 75–79.

4. A jogerő sajátosságai a közérdekű permodell tekintetében

A közérdekű igényérvényesítés belföldi szabályozásában elszórtan találhatunk olyan jellegű szabályokat, amelyek a jogerő szempontjából is relevánsak lehetnek. Milyen esetkörökről beszélhetünk a közérdekű permodellel kapcsolatosan? A jelenlegi hazai szabályozásban elsődlegesen a közérdekű igényérvényesítés lehetőségeinek megteremtésével ad teret a jogalkotó a csoportos igényérvényesítés számára, amelyet a következő példákkal lehet szemléltetni.

A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvényben (a továbbiakban: Környezetvédelmi törvény) már megjelenik az *actio popularis* vagyis, hogy a perlési jog megilleti a környezet védelmi szervezeteket, mégpedig oly módon hogy a környezet használó ellen indítanak pert, a környezet érdekében. A Környezetvédelmi törvény 99. § (1) bekezdése alapján a környezetveszélyeztetés, környezetszennyezés vagy környezetkárosítás esetén a szervezet a környezet védelme érdekében jogosult fellépni. És kérheti a bíróságtól, hogy a veszélyeztetőt tiltsa el a jogsértő magatartástól (működéstől). A Környezetvédelmi törvény 109. § (1) és (2) bekezdése szerint továbbá az ügyész a büntetőeljárás törvényben meghatározottak szerint jár el a környezeti elemek Büntető Törvénykönyvben tilalmazott módon való megsértése esetén. Ebben az esetben a környezeti veszélyeztetés esetén az ügyész is jogosult keresetet indítani a tevékenységtől való eltiltás, illetőleg a környezetveszélyeztető tevékenységgel okozott kár megtérítése iránt.

Hasonló esetről rendelkezik az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény 48. (1) bekezdése, amely kimondja, hogy az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló törvény szerinti azon civil szervezeteket, amelyek tevékenysége az állatok védelmére irányul, az állatvédelmi jogszabályok megsértése miatt általuk kezdeményezett hatósági eljárásokban az ügyfél jogállása illeti meg. Az állatvédelmi jogszabályok megsértése miatt a bíróság előtt az előbb említett szervezetek pert indíthatnak. Végezetül ki szeretném még emelni az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Esélytv.) 20. § (1) bekezdését, amely alapján az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt bíróság előtt személyiségi jogi pert, valamint munkaügyi pert indíthat az ügyész, Egyenlő Bánásmód Hatóság (a továbbiakban: EBH) és a civil és érdek-képviselői szervezet.

Milyen szempontok alapján lehetnek számunkra érdekesek a fent említett jogszabályhelyek? Amennyiben az alanyi kört, azon belül a képviselti kört vizsgáljuk, egy különleges kérdéskörrel találkozhatunk. Sári János úgy fogalmaz,

hogy a környezetvédelem sajátossága valójában abban áll, hogy alanya az emberiség és a természet lehetne.¹³ Azaz a környezetvédelem, a környezetjog területén a képviselt kör speciális, mert látszólag hiányzik. Valójában az egész társadalom, és adott esetben a jövő nemzedéke¹⁴ is lehet maga a képviselt kör. Ezen utóbbi kör számára akkor bírhat az anyagi jogerő relevanciával, amikor az adott környezetkárosítás csak hosszú évek elteltével fejti ki a hatását, illetve hosszú évekig fejti ki a hatását. Álláspontom szerint a Környezetvédelmi törvény esetében valójában semmi sem zárja ki azt az esetet, hogy hosszú évek elteltével ugyan abból a tényalapból származó ugyanazon jog vonatkozásában esetleg újra az igényérvényesítés eszközével éljen a most még jövő nemzedékeként aposztrofált személyi kör, mint képviseleti kör.

Nem megismételve továbbá a fentieket, az EBH a közérdekű igényérvényesítés joga alapján pert indíthat a jogaikban sértett személyek és csoportok jogainak védelmében [Esélytv. 14. § (1) bekezdés *b*) pont]. Az Esélytv. rendezi azt a kérdést, hogy a bíróság határozatának jogerőre emelkedését követően az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt közigazgatási szerv előtt ugyanazon törvénysértés tekintetében azonos személy ellen elkövetett törvénysértés miatt eljárás ne legyen indítható, továbbá azt is, hogy más személy ellen elkövetett törvénysértés esetén az EBH a bíróság határozatában megállapított tényállást alapul véve jár el [Esélytv. 15/B. § (4) bekezdés]. Hogyan alakul a jogerő alanyi terjedelme abban az esetben, ha az EBH közérdekű igényérvényesítési joga alapján pert indít egy jogaikban sértett csoport jogainak védelmében? Ha adott esetben például az EBH pert indítana a bíróság előtt abból kifolyólag, hogy a férfiaknak igen a nőknek ellenben nem kell belépőjegyet fizetnie egy meghatározott szórakozóhelyen és a bíróság valóban megállapítaná a jogsérelmet, az ítélet jogereje a férfitársadalom többi tagjára is kiterjedne csak úgy, mint az alperesre.¹⁵

¹³ SÁRI János: *Alapjogok. Alkotmánytan II.* Budapest, Osiris Kiadó, 2004. 291.

¹⁴ A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége [Magyarország Alaptörvénye P) cikk (1) bekezdés].

¹⁵ Az általam felhozott példa ebben a formájában csak fiktív jogeset. A példában említett jogesettel kapcsolatos eljárást valójában az EBH folytatta le. Az eljárás eredményeként az EBH az eljárás alá vont szórakozóhelyet a jövőben eltiltotta hasonló magatartás tanúsításától [az EBH 579/2013. számú határozata].

5. A jogerő sajátosságai a csoportpermodell tekintetében

Milyen szempontokat vizsgálhatunk a csoportperrek vonatkozásában és milyen magyar vonatkozásokat találhatunk? A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) 92. § (1) bekezdése szerint a Gazdasági Versenyhivatal (a továbbiakban: GVH) pert indíthat a fogyasztók polgári jogi igényeinek érvényesítése iránt, ha a vállalkozás e törvénybe ütköző tevékenysége vagy a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény alapján a GVH hatáskörébe tartozó jogsértő magatartása a fogyasztók széles, a jogsértés körülményei alapján meghatározható körét érinti. A Tpv. 92. § (4) és (5) bekezdése továbbá hozzá teszi, hogy ha a jogsértéssel érintett fogyasztók tekintetében az érvényesített igény jogalapja és az igényben megjelölt kár összege, illetve egyéb követelés esetén a követelés tartalma egyértelműen megállapítható, a GVH kérheti, hogy a bíróság ítéletében kötelezze a vállalkozást az ilyen követelés teljesítésére, ellenkező esetben kérheti, hogy a bíróság állapítsa meg a jogsértés tényét a keresetben meghatározott valamennyi fogyasztóra kiterjedő hatállyal. Ha a bíróság a jogsértés tényét a keresetben meghatározott valamennyi fogyasztóra kiterjedő hatállyal állapította meg, a jogsértéssel érintett fogyasztó az általa a vállalkozás ellen indított perben kizárólag a kárának összegét, valamint a jogsértés és a kára közötti okozati összefüggést köteles bizonyítani. A bíróság ítéletében meghatározza azoknak a jogosult fogyasztóknak a körét és az azonosíthatóságukhoz szükséges adatokat, akik tekintetében a jogsértés tényét megállapította, illetve akik jogosultak az ítéletbeli kötelezés teljesítésének követelésére. A tanulmány szempontjából azonban a legfontosabb rendelkezést a Tpv. 92. § (8) bekezdése tartalmazza, miszerint a GVH általi igényérvényesítés nem érinti a fogyasztónak azt a jogát, hogy a jogsértővel szemben a polgári jog szabályai szerint igényét önállóan érvényesítse. Hasonló rendelkezéseket tartalmaz a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény 164. §-a is, és bár jóllehet, e rendelkezések a közérdekű igényérvényesítés alcím alatt szerepelnek, én mégis a csoportpermodellként tekintek rá tanulmányom szempontjából.

Mi következik az előbb említett két jogszabály rendelkezéseiből? Ebben a két esetben már egy jóval pontosabban behatárolható csoportról beszélhetünk, nem úgy, mint a környezeti tárgyú törvények esetében. A bíróság ítéletében meghatározza azoknak a jogosult fogyasztóknak a körét és az azonosíthatóságukhoz szükséges adatokat, akik tekintetében a jogsértés tényét megállapította, illetve akik jogosultak az ítéletbeli kötelezés teljesítésének követelésére.

Álláspontom szerint az igényérvényesítésnek ez már egy opt-out rendszerhez hasonlító modellje, de valójában – pont a *res iudicata* szempontjából – még egy annál is nyitottabb formájával találkozunk a csoportpereknek, hiszen a GVH és az MNB általi igényérvényesítés nem érinti a fogyasztóknak azt a jogát, hogy a jogsértővel szemben a polgári jog szabályai szerint igényét önállóan érvényesítse. Akár úgy is fogalmazhatnánk, hogy ez a rendszer egy „opt-out-nál is opt-outabb rendszer”.

Miként modellezhetjük le ezt még le világosabban? Úgy, hogy ha egy csoportper során a GVH igényérvényesítése alapján marasztaló vagy megállapító ítéletet hoz a bíróság, ettől függetlenül a csoport bármely beazonosítható tagja saját igényérvényesítési joggal is felléphet. Ezen saját, önálló igényérvényesítés eredményeként rá nézve születhet kedvezőbb, vagy akár hátrányosabb ítélet is. Vélhetően a csoportper során meghozott ítélet fog rá is kiterjedni az egyedi ügyben (ha csak nem lép fel új bizonyítékkal), azonban ha a csoport egyedi tagja úgy dönt – valószínűleg hátrányosabb ítélet esetén – hogy ő mégis csak a csoportper „eredményéhez” szeretné kötni magát, úgy annak sincs semmi akadálya, hiszen az rá is kiterjed, mivel a jogszabály még a kifejezett kilépést sem írja elő a csoporttag számára.

Az egyéni igényérvényesítés során hátrány kizárólag abból éri őket, hogy saját eljárásuk során előadásukban több bizonyítékot kell előadniuk. E a jogalkotói megoldás tehát kijelenthetjük, hogy rendkívül fogyasztóbarát, rendkívül ügyfélbarát, mivel a *res iudicata* nem köti az egyedileg eljáró személyt sőt, úgymond válogathat is az ítéletek között, az igényérvényesítés eredményeként született ítélet „bármelyik fázékból meríthet.” Természetesen ez alatt nem azt értve, hogy vegyesen egyszerre mind a kettőből, hanem vagy az egyikből, vagy a másikkból. Egy ilyen csoportpermodellben, ahol még a kifejezett kilépés sincs előírva azon személyek köre, akikre az ítélet és annak jogereje kiterjed igen tág, nehezen behatárolható. Pákozdi Zita is úgy fogalmaz a kilépés jogát biztosító opt-out rendszer vonatkozásában, miszerint ez a rendszer nem azt eredményezi, hogy az eljárás során minden egyes csoporttag személy szerint meghatározható és pont ebből kifolyólag „a jogerő személyi hatálya sem lesz teljes mértékben behatárolható”.¹⁶

Fontos felhívni a figyelmet ugyanakkor arra is, hogy a csoportperben hozott ítélet tekintetében a jogerő egyik alkotó eleme a megtámadhatatlanság maradéktalanul érvényesülni látszik. Ennek oka, hogy amit a csoportper során lefolytatott eljárásban a bíróság már bizonyított, az nem lesz megkérdőjelezhető. Az

¹⁶ PÁKOZDI Zita: A csoportos perlés és a jogerő alanyi hatálya. In: HARSÁGI Viktória – RAFFAI Katalin – SURI Noémi (szerk.): *Új jogalkotási perspektívák és tendenciák Magyarországon és az Európai Unióban*. Budapest, Pázmány Press, 2014. 232.

egyéni igényérvényesítés során az egyén már erre az ítéletre fog hivatkozni. Ez az ítéletet pedig az eljáró bíróság előtt, mint hivatalos tudomású tény¹⁷ fog megjelenni, mint jogerősen bizonyított tény, ami így egy „de facto jogerőhatással” fog rendelkezni.¹⁸

Elszakadva az eddig említett példáktól és hazai megoldásoktól a következő megvalósítási felvetéseket is hasznos szemügyre venni. Antonio Gidi a csoportperekkel kapcsolatosan egy olyan összefoglaló tervezetet készített, amely lehetséges megoldásokat tartalmaz azon problémákra, amelyek a csoportok jogainak bírósági védelméből fakadnak. A *res iudicata* összefüggésében tett megállapításai szerint a *res iudicata* mind a csoportot, mind a csoporttagokat köti a bírósági eljárás kimenetelétől függetlenül, kivéve, ha a csoport illetve a csoporttagok érdekeinek képviselője nem volt megfelelő, vagy a bizonyítási eljárás hiányos volt. További javaslatként fogalmazza meg, hogy ha a csoportos perlés nem jár sikerrel bizonyítékok hiányában, úgy bármely más lehetséges képviselő újra előterjesztethet egy azonos keresetet egy olyan új bizonyíték előadásával, amely alkalmas a végeredmény, az ítélet megváltoztatására. Gidi a *res iudicata* vonatkozásban végül hozzá teszi, hogy abban az esetben, ha a *res iudicata* hatálya alatt álló csoporttag utóbb önálló keresetet indít a bíróság ezen egyedi ügyben csak olyan egyéni sajátosságokról és kérdésekről dönthet, amelyről a csoportos ítéletben nem rendelkezett. Gidi modelljében azt a csoporttagot, aki a csoportper ítéletének kihirdetése előtt egyéni keresetet nyújt be jogai védelme érdekében, kizárják a csoportból és így a csoportperben született ítélet hatálya alól is kikerül.¹⁹ Nagy Csongor István az opt-out csoportpermodell tekintetében úgy látja, hogy annak egyik kiindulópontja, az hogy „az eljárásból, a jogerőhatást leszámítva, a tagokra nézve csak előny származhat.” Végül úgy fogalmaz, hogy a „csoportper eredményeként születő határozat jogereje ki kell terjedjen a csoport-

¹⁷ A Pp. 163. § (3) bekezdése ugyanis kimondja, hogy a bíróság az általa köztudomásúnak ismert tényeket valóban fogadhatja el. Ugyanez áll azokra a tényekre is, amelyekről a bíróságnak hivatalos tudomása van. Hivatalos tudomása a bíróságnak többek között az általa korábban lefolytatott peres és nemperes eljárásokból származhat.

¹⁸ A csoportperekben is lehet helye a köztudomású tények vonatkozásában a hasonló jogi igények érvényesítésének. Ha visszaemlékezünk a parkolási ügyekre, akkor azt tapasztalhatjuk, hogy a bíróság sok esetben nem engedte bizonyítani azt, hogy a parkolás nem történt meg, mert elfogadta a parkoló társaságok nyilvántartásairól készült kivonatokat valóságnak megfelelőségét. Valószínűleg azért, mert vélhetően egyszer egy ügyben már lefolytatta a bizonyítást és utána erre már nem engedett újabb bizonyítási eljárást.

¹⁹ Antonio GIDI: *The Class Action Code: A Model for Civil Law Countries*. University of Houston Public Law and Legal Theory Series 2006–A–20, 47–48. <http://www.abdpc.org.br/abdpc/artigos/SSRN-id930439.pdf> [letöltés ideje: 2014. április 10.]

tagokra.”²⁰ Pákozdi Zita álláspontja szerint a csoportos perekben a jogerő célja tekintetében véglegesen lezártnak kell tekinteni a jogvitát azon csoporttagok vonatkozásában, akik vagy nem léptek ki a csoportból (opt-out modell esetén), vagy nem léptek be a csoportba (opt-in modell esetén). Ez irányukban az újabb peres eljárás indítását kizárja.²¹

Miczán kérdésként veti fel munkájában, hogy a képviselő keresete alapján lefolytatott perben a jogerő az anyagi jogi igények milyen körére, mekkora terjedelmére terjedjen ki az ítélet alapján azonosítható csoporttagok irányában. Három esetkört határol el e tekintetben. Az első megoldási javaslat szerint a jogerő az anyagi jogi igények teljes körére terjedjen ki korlátozás nélkül és ezáltal, a csoport tagjai később a jogsértővel szemben egyénileg a jogsértés miatt már ne léphessenek fel, még akkor sem, ha a csoport képviselője nem érvényesítette valamennyi alanyi jogi igényüket. A második megoldási javaslat szerint a jogerőnek csak a csoport képviselője által érvényesített anyagi jogi igényre kellene kiterjednie, míg harmadik esetben csak a képviselő által érvényesített anyagi jogi igényre terjedjen ki, „és osztható szolgáltatás esetén csak a képviselő által érvényesített részre, hogy a csoporttag jogosult ugyanazon jogsértés alapján ugyanazon anyagi jogi igényt érvényesíthesse a meg nem ítélt követelésrésze.”²² Kérdésként vethető fel az is, hogy az alaki jogerő beálltát követően rendkívüli perorvoslattal kizárólag a csoport képviselője élhet, vagy arra bármely csoporttag jogosult lenne egyedileg. Mi történne abban az esetben, ha saját perorvoslattal több önálló csoporttag is fellépne. Akkor adott esetben újra egy csoportban egyesülnének automatikusan, vagy a később indított perorvoslatok felfüggesztése mellett csak a korábban megindítottat bírálják el először. Továbbá fontos szempont lehet az is, hogy a képviselő bírósági végrehajtási eljárásban is felléphet-e.

Érdemes végül egy rövid kitekintést tennünk az uniós szabályozási irányokra is. A Bizottság Ajánlása (2013. június 11.) az uniós jog által biztosított jogok megsértése tekintetében a jogsértés megszüntetésére és kártérítésre irányuló tagállami kollektív jogorvoslati mechanizmusok közös elveiről (2013/396/EU) a részvétel kinyilvánításnak elvén (‘opt-in’) alapuló felperesi pertársaság kapcsán

²⁰ NAGY Csongor István: *Javaslat a csoportper honi szabályozására az új Polgári Perrendtartás kodifikációjának apropóján: „Beváltom minden reményed, Nincs hangod? Használd az enyémét!”* (Dr. Nagy Csongor István, előzetes a Magyar Jog 2014/3. számából). http://www.hvgorac.hu/sites/portal/default.aspx?page=journal&article=Magyarjog_2014_3.htm [letöltés ideje: 2014. április 10.]

²¹ PÁKOZDI i. m. 229.

²² MICZÁN i. m. 536.

kimondja, hogy a felperesi pertársaság tagjai számára lehetővé kell tenni, hogy a jogerős ítélet meghozatala, vagy az ügy más módon való jogszerű lezárása előtt bármikor kilépjenek a felperesi pertársaságból, anélkül, hogy ez megfosztaná őket attól a lehetőségtől, hogy az érintett követeléseket más formában próbálják érvényesíteni. Az Ajánlás e helyen nem mást mond ki, mint hogy a kilépők jövőbeni igényérvényesítését a *res iudicata* nem fogja korlátozni.

7. Összegzés

Jelen tanulmány – terjedelmi korlátok miatt – csak érintőlegesen, gondolatébresztő jelleggel vizsgálta meg a jogerő egyes elemeit a csoportper tekintetében. Mindent egybe vetve, a jogpolitikai kérdések száma végtelen. Az ez irányú jogirodalom azonban ébredezni látszik és talán egy átfogó vizsgálat során (például az új Polgári Perrendtartás kodifikációja során) megkezdhető lenne olyan eljárási szabályok kidolgozása, amelyek a közérdekű igényérvényesítés és a csoportos perlés szabályozási körében egy egységes letisztult rendszert hoznának létre. Végezetül külön szeretném megköszönni Miczán Péternek a segítő szándékú ötleteket, a sok együttgondolkodást és azt, hogy figyelmemet a jogerővel kapcsolatos vizsgálódásaim során a csoportperekre irányította.